

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Крупенко О.В., викладач кафедри «Філософії і соціології»

Таврійський державний агротехнологічний університет

Анотація - у статті йде мова про те, що спонукає селян займатися фермерською діяльністю. Яку роль у цьому відіграє коріння та інші показники.

Ключові слова - агропсихологія, фермер, фермерська діяльність, селянство, соціальна пам'ять.

У відмінності від інших соціальних наук, у ході розвитку яких сформувався круг певних інтересів або додатків до сільського господарства, психологи порівняно мало торкалися аграрних чи сільських проблем. Тому не виникало будь-якого психологічного аналогу таким спеціальностям соціальної науки, соціології села, фермерський маркетинг, економіка сільського господарства та географія сільських районів. І все ж психологія та сільськогосподарські проблеми перетнулися у декількох областях, у числі яких: вивчення задач фермерської діяльності та фермерських вмій; аналіз експертних оцінок у сільському господарстві; аналіз управлінських рішень фермерів та суміжні області.

Традиційно вважалося, що фермерські працівники повинні мати широкий діапазон ручних й технічних вмій, а психологи займалися вивченням цього питання. Наприклад, Р. Томлінсон звернув увагу на те, що фермери, що займаються молочним тваринництвом, повинні бути спеціалістами з вирішення не менш як дев'яти різноманітних задач, варіюючи від управління доїльними апаратами до оцінки стану здоров'я корів. Інакше кажучи, традиційний фермерський працівник є на всі руки майстер з загальними вміннями в різноманітних областях.

Однак з ростом механізації ферм й фермерського обладнання відбулася якісна переоцінка: на зміну потребі в широкому наборі загальних здібностей прийшла потреба в більш спеціалізованих здібностях.

Тенденція до зміни невеликих сімейних ферм великими корпоративними фермерськими господарствами обумовила збільшення потреби в фермерах з оціночними і управлінськими здібностями та зниження потреби в ручних/технічних здібностях. Відповідно дослідники поведінки звернулися до аналізу когнітивних вмій, що необхідні фермерам для експертних оцінок та управлінських рішень.

Очевидно, найперший аналіз експертних суджень був проведений у 1917 році. Д. Хьюзом, який помітив, що зерно, яке отримувало максимальні оцінки експертів, не завжди давало найбільший врожай з певної площі посіву. Згодом Генрі Уоллес – майбутній віце-президент при Франкліні

Рузвельті – піддав повторному більш широкому аналізу зібрані Хьюзом дані і повідомив, що, незважаючи на існування достатньо високої погодженості в оцінках зерна, останні лише незначно корелювали з врожайністю.

Трамбо, Адамс, Мілнер та Шиппер запропонували ліцензованим контролерам якості зерна оцінити його зразки. Майже одна третина зразків отримала неправильні оцінки, а при повторній оцінці більш ніж одна третина зразків отримала інакші оцінки, ніж першого разу. Нарешті, ці дослідники виявили, що зі зростанням досвіду оцінки експертів ставали більш впевненими, але не більш точними; навпроти, більш досвідчені експерти мали тенденцію до переоцінки (тобто до інфляції оцінки).

Подібний аналіз оцінок ґрунту, який провели Шанто і Гейт, виявив величини валідності та надійності в районі 50%. За їхніми даними, одним з джерел помилок є інтерференція, яка викликана присутністю нехарактерних речовин у цих ґрунтах. У подальших дослідженнях Гейт та Шанто спробували знизити цю інтерференцію. Вони виявили, що навчання не тільки знижувало вплив на оцінки ґрунту вмісту в ній нехарактерних речовин, але також збільшувало точність оцінок.

Декілька психологічних досліджень були присвячені експертним оцінкам у галузі тваринництва. Фелпс і Шанто виявили, що експерти не тільки використовували практично всю запропоновану їм інформацію, але й робили це надійним способом. Гейт та Шанто порівняли шість груп експертів у галузі тваринництва, що мали відмінності по досвіду та освіті й зробили три основні висновки: а) досвідчені експерти вміли здобувати більше інформації та використовувати її більш складними засобами; б) досвідчені експерти мали тенденцію оцінювати кожен випадок окремим образом, тоді як менш досвідчені експерти частіше використовували одну й ту ж стратегію у всіх випадках; в) досвідчені експерти давали більш надійні оцінки у порівнянні з менш досвідченими.

Досить багато досліджень було присвячено рішенням, необхідним для управління фермою. Більша частина цієї роботи була пов'язана з виявленням оптимальних засобів прийняття таких рішень. Однак певна увага приділялася й тому, як змінити ситуації прийняття рішень з урахуванням психологічних обмежень та здібностей фермерів. Наприклад, Раджала й Сейдж розглянули різноманітні методи, що призвані допомогти фермерам приймати більш ефективні рішення.

Проводилися також дослідження з метою виявлення факторів, що використовуються фермерами у прийнятті різноманітних маркетингових рішень. Фоксолл повідомив, що рішення фермерів стосовно ринкової кон'юнктури схожі зі стратегіями, які використовуються промисловими виробниками. У частості, фермери багато в чому спираються на минулий досвід й у значно меншій мірі – на іншу думку чи інші міжособистісні фактори.

Психологічний аналіз виявився, загалом, корисним при розробці більш досконалих методів оцінки та управління якістю продовольчих товарів. На

основні таких досліджень був розроблений більш досконалий інструмент для оцінки молочних продуктів.

Не дивлячись на те що агропсихологія не розглядається в якості окремої області психології, остання тем не менш має широке різноманіття пропозицій поведінкових досліджень стосовно до умов сільськогосподарської діяльності. [1] В нашій країні агропсихологія тільки починає свій розвиток, тому існує ще багато відкритих питань щодо фермерської діяльності, психологічного супроводу фермерської діяльності, шляхів оптимізації прийняття правильних управлінських рішень тощо.

Аналізуючи дані соціологічного опитування, що надані у монографії «Аграрна реформа в Україні (соціологічна діагностика)» за редакцію В. Тарасенка (2007 р.) можна зауважити на тому, що до соціально-психологічних аспектів формування фермерських господарств селян спонукають такі фактори як переконання – 39,8% респондентів, задоволеність результатами своєї праці – 62,1 (середньопродуктивне господарство) і з наявністю деяких сумнівів – 44,7%, задоволеність своїм вибором стосовно професії – 32%, оптимізм і прагнення, щоб діти продовжили справу – 43,9% і 37,4%, престиж – 40,6%, фінансово-економічна стабільність господарства і родини – 40,9% і все це при тому, що не вирішених проблем на час опитування було вдосталь.

З точки зору Кознової І.Є. селянам важливо зберегти своє селянство, яке, їм уявляється, губиться з переходом до фермерства. Фермера вважали селянином, в тому випадку, якщо він сам працює на землі, все заробляє своїми руками. Цікаво, що крім вказаних критеріїв для селян вагомий й інший: характер відносин з державою. В уявленні селян фермери – не селяни, вони «рвачи, все себе, государству ничего не дают». «Фермер – власність велика. Селянин заробив й здав державі, а фермер – завтра поміщик, все собі», «селянин любить свій труд, а фермер – свій прибуток», так міркують орловські та нижегородські селяни.

Для самих же фермерів, з одного боку істотними виявляються їх родові, селянські риси. Показові в цьому сенсі мотиви створення самостійних господарств. Фермер Володимир Ковальчук (Орловська область), дід якого господарював на сибірській заїмці, вважає сучасне фермерство по суті старою, забутою формою. Для орловчанина Івана Семенова, який тривалий час працював на заводі, вирішальним виявилось його селянське походження (до того ж його предки – державні селяни), заглиблення в фермери – «заклик крові, заклик землі». І разом з тим, фермери вважають, що мають вже інший соціальний статус. Фермер Матвеїчев з Мценського району Орловської області селянином називає того, хто живе за старими народними звичаями, а фермер – явище нового часу. [2]

Література:

1. Аграрна реформа в Україні (соціальна діагностика). За ред. В.Тарасенка. – К.: Інститут соціології НАН України, 2007. – 576 с.;

2. Соціальна пам'ять селянина як фактор аграрних перетворювань.
Кознова І.Є.

Summary

In the article there is the question about том which induces peasants to carry on farmer activity. What part is herein acted by a root and other indexes.